

lingsmæssig ballast. Om erfaring fra en lang række kritiske forhandlingssituationer. Derfor ser man også mange diplomater rotere mellem multilaterale poster, ikke mindst mellem FN-hovedkvartererne i New York og Genève, lige som man ser mange nærmest bruge et helt liv på at arbejde med og ved EU i Bruxelles.

Diplomati kræver nøgternhed, mod, sociale færdigheder og solidt kendskab til det diplomatiske håndværk. Det er ikke alt sammen noget, man kan eller behersker fra starten. Det er noget, man lærer hen ad vejen. Det er måske derfor sjældent, at topdiplomater er helt unge mennesker. Det tager tid at udvikle sine styrker og dæmpe svag-

hederne. Der er noget livserfaring, der gør sig gældende. Men der er selvfølgelig også en hårfin grænse mellem at være realistisk på den ene side og opgivende og træt på den anden. Det sidste går ikke. Uden til stadighed også at være genuin nysgerrig på verden og alle dens fejl og mangler – men også muligheder – bliver man næppe en god diplomat.

Carsten Staur har mere end 40 års erfaring som dansk diplomat og har blandt andet gjort tjeneste som FN-ambassadør i både New York og Genève. Siden 2018 har han været Danmarks Faste Repræsentant ved OECD og UNESCO i Paris.

KLUMME

Vi kan og bør gå i diplomatisk dialog med Nordkorea

Nordkorea er verdens mest lukkede land. Men det gør ikke, at landets beslutninger ikke hurtigt kan få konsekvenser for det globale samfund, hvis en konflikt bryder ud. Derfor bør vi gøre mere for at skabe en bedre relation til landet.

af Geir Helgesen

Året var 1973. K.B. Andersen var udenrigsminister, og Anker Jørgensen var statsminister, da vi for første gang indledte diplomatiske relationer med det kommunistiske og meget totalitære land Nordkorea. Jeg ved fra en samtale med Anker Jørgensen, at han ikke var entusiastisk tilhænger af beslutningen, men dels var der et pres fra venstrefløj, dels herskede der en vurdering af, at Nordkorea var et blivende fænomen – hvad der senere viste sig at være en korrekt vurdering.

Perioden med nordkoreanske diplomater i København var dog relativt kort og problematisk. I udenrigsministeriet var man ikke ovenud lykkelig, når diplomaterne meldte deres ankomst, og desuden endte de med at misbruge deres diplomatiske privilegier ved at videresælge toldfri cigaretter, spiritus og angiveligt også hash. Erfaringerne fra denne periode svarer i store træk til erfaringerne fra de andre nordiske lande, som også anerkendte Nordkorea i første halvdel af 1970'erne.

Kan man derved konkludere, at de nordkoreanske diplomater var notoriske lovbrudere? Tjo måske, eller også handlede de i despe-

ration. De økonomiske bidrag fra Pyongyang var blevet stærkt beskåret, og de nordkoreanske diplomater havde givetvis brug for penge til at overleve. Imidlertid var deres handel ulovligt, og det resulterede i ambassadestabens udvisning.

I dag har Danmark og de andre nordiske lande fortsat diplomatiske relationer til Nordkorea, som varetages enten fra ambassaden i Seoul eller i Beijing. Sverige er dog fortsat det eneste land, som har en ambassade i Pyongyang, der ovenikøbet fungerer som bindeled mellem Pyongyang og Washington. I Europa er det nu kun Frankrig, som endnu ikke har oprettet formelle relationer til Pyongyang.

Mere koreansk end kommunistisk

Nordkorea er en ung stat, etableret i 1948. Det nordkoreanske samfund har derimod meget gamle rødder. Det politiske system, som kaldes kommunistisk, er således milevidt fra befolkningsgrundlæggende værdier. Gennem årene har disse værdier ændret det kommunistiske system i

Når det anses for umoralsk at indgå kompromisser, er der næppe tvivl om, at det påvirker forholdet til 'de andre'

'koreanisering' er nøglen til at forstå landets diplomati og dets diplomater, herunder usædvanligheder i den diplomatiske adfærd.

Fra 1300-tallet til den japanske annekssion i begyndelsen af 1900-tallet var konfucianismen grundlaget for den koreanske statsdannelse og den morallære, som gennemsyrede det koreanske samfund. Denne ideologi spiller fortsat en central rolle og er én årsag til, at politik og moral er tæt sammenvævet, også i det moderne Korea – i nord som i syd, men med helt forskellige konsekvenser. Fælles for begge er dog, at man har svært ved at gå på kompromis. Når det anses for umoralsk at indgå kompromisser, er der næppe tvivl om, at det påvirker forholdet til 'de andre'; partier eller stater. Regulære nævekampe i det sydkoreanske parlament har været et velkendt fænomen, dokumenteret af utallige pressefotos. I nord, hvor man har etableret en statsform med lederen som faderfigur i en patriarkalsk familie, er forsvaret af "familien" den væsentligste opgave.

Nord- og Sydkorea har siden delingen begge fremstillet den anden som familiens sorte får. Men stadig en del af familien. Ser vi på Nordkorea på den større internationale scene, ser vi et lukket og temmelig isoleret land, som insisterer på sin nationale uafhængighed. Delingen af Nord- og Sydkorea er konkret og absolut. To forskellige lande, men med en homogen befolkning, mange med familierelationer på den anden side. En kendt grafisk fremstilling af landets deling er billedet af en hånd, som er skåret midt over i håndfladen. Denne organiske opfattelse af

langt højere grad, end systemet har kunnet ændre den traditionelle kultur og befolkningens grundlæggende værdier og normer. Kort sagt: Det nordkoreanske system er i dag mere koreansk, end det er kommunistisk. Denne

Nord- og Sydkorea har siden delingen begge fremstillet den anden som familiens sorte får. Men stadig en del af familien

et samfund kender vi ikke i vor del af verden, men det gør de i Østasien.

At bygge bro i en bar

Hvad kan så fungere i en diplomatisk dialog med Nordkorea? Vi kan se på et par historier fra det delte land Korea. En kollega og ven, som senere blev diplomat og minister i Lee Myung-baks sydkoreanske og konservative regering, fortalte om sin tid som soldat, hvor han gjorde tjeneste ved den 38. breddegrad, som udgør grænsen til Nordkorea. Han sad på sin post med en god kik-kert og så ind til fjenden.

"Her så jeg bønder i hvidt tøj, som arbejdede på markerne. Nøjagtig som i Sydkorea! Først blev jeg forskrækket," fortalte han. "Jeg havde jo ikke ventet at se normale mennesker! Og så blev jeg flov. Hvordan kunne jeg, som studerede samfundsvidenskab, forvente noget andet, hvordan kunne jeg tro på fremstillingen af menneskene i nord som uhyrer?"

At man i nord fremstillede sydkoreanerne på samme måde, ved vi, og i nord, hvor alternative fremstillinger er uønskede, har propagandaen været endnu mere effektiv. Konsekvensen er, at forhandlinger mellem nord og syd i udgangspunktet har været næsten umulige. Man forhandler vel ikke med uhyrer og dæmoner! Nej, dem bekæmper man. Men hvad nu hvis de ikke er helt så uhyrlige, de andre? Fra et af de første officielle møder mellem Nord- og Sydkorea i 1972 fortæller én af de sydkoreanske deltagere om et tilfældigt møde i konferencehotellets bar:

"Vi havde forhandlet hele dagen, det vil sige, begge sider havde fremført egne synspunkter igen og igen, man kunne dårligt kalde det en dialog. Så står vi der med en øl eller to, da en af nordkoreanerne forsigtigt begynder at synge vor sang, Arirang. Det kom som et chok – 'kendte de også den?' Da en fra vor side stemte i, smeltede isen. Bagefter faldt vi i snak, og jeg

Bagefter faldt vi i snak, og jeg spurgte, om de også havde kimchi i nord, og det grinede de af. Vi har den bedste kimchi i Korea,' svarede de

spurgte, om de også havde kimchi i nord, og det grinede de af."

Vi har den bedste kimchi i Korea,' svarede de." Desværre fik denne forbrødring ikke direkte konsekvenser for forhandlingerne, men der var sået en lille tvivl om dæmoniseringen på begge sider.

Der mangler et fælles udgangspunkt

Det kan måske lyde banalt, men det er netop den slags fællesnævner, der kan skabe en bedre relation til verdens mest lukkede land.

Nordkoreas forhold til omverdenen er reaktivt, det vil sige, de søger at tilpasse deres udtalelser og udspil til situationen i omverdenen. Et væsentligt problem i denne strategi er imidlertid landets isolerede status og et begrænset korps af udsendte diplomater, som gør det uhyre vanskeligt for udenrigstjenesten at følge med i og forstå den politiske situation i omverdenen. Det er, ud over landets politiske kultur, også en årsag til, at Nordkorea ofte fokuserer på enkeltpersoner, som de enten fremhæver positivt eller fordømmer.

Den længstvarende diplomatiske dialog mellem Nordkorea og omverdenen var de såkaldte sekspartsforhandlinger om Nordkoreas atomprogram. Kina tog initiativet til disse samtaler, som fandt sted i Beijing i perioden 2003 til 2009. Parterne var, ud over Kina og de to koreanske stater, USA, Rusland og Japan. Trods en balance med tre lande på hver side i forhandlingerne og den fælles målsætning samt mange delaftaler undervejs nåede man aldrig målet: et atomvåbenfrit Nordkorea.

En årsag til fiaskoen var, at de seks lande havde, og har, temmelig forskellige interesser i regionen – et forhold, som ikke blev italesat under forhandlingerne. En anden årsag var, at når parterne enedes om visse tiltag, viste det sig, at man havde forskellige opfattelser af, hvad der var en konkret aftale i forhold til mere løse hensigtserklæringer. Gentagne gange var det enkle ting som for eksempel brud på en deadline på grund af tekniske problemer (Nordkorea) eller en uventet langsommelighed ved behandlingen

af sagen i de forskellige politiske organer (USA). Dette blev så opfattet som bevidst forhaling, hvilket gav den anden part lejlighed til at betragte aftalen som brudt.

Umulige og mulige forhandlinger

Der var dog lyspunkter i de langtrukne sekspartsforhandlinger, som burde tilskynde parterne til en fortsættelse. Christopher Hill, USA's ambassadør i Sydkorea fra 2004, blev i begyndelsen af 2005 udnævnt til chefforhandler for den amerikanske delegation til sekspartsforhandlingerne – et embede, han beholdt indtil 2008. Hill etablerede i denne periode en god relation til den nordkoreanske chefforhandler, viceudenrigsminister Kim Kye Gwan.

I Hills daglige pressebriefinger forstod han nemlig at orientere loyalt om parternes forskellige positioner, og han blev af den grund værdsat af de fleste aktører i forhandlingerne. Ikke mindst hans mere fåmælte nordkoreanske forhandlingspartner var positiv, og dette skabte en vis fortrolighed mellem de to vigtigste personer i sekspartsforhandlingerne.

Diplomaternes anstrengelser bar dog ikke frugt, til trods for overvejende gode viljer og et positivt forhandlingsklima. Dette må tilskrives afstanden mellem parterne, først og fremmest mellem Nordkorea og USA.

De to har en uafsluttet krig (1950-53) mellem sig og et fjendeforhold, som er holdt ved lige, siden konflikten blev afsluttet. Det blev den med en våbenhvile, ikke en fredsslutning, vel at mærke. For USA er Nordkorea et kommunistisk diktatur og en slyngelstat, uanset om disse udtryk indgår i kommunikationen mellem parterne eller ikke. Og for Nordkorea er USA en imperialistisk supermagt, som ikke viger tilbage fra at bruge militær magt for at opnå sine mål, som for eksempel at eliminere et styre som det nordkoreanske.

Hvad der yderligere vanskeliggør etableringen af normale relationer, er den grundlæggende kulturforskel mellem parterne. Denne forskel artikuleredes ikke, men dét, der især skurrer i forholdet mellem USA og Nordkorea, er, at USA insisterer på, at samtalerne mellem

de to lande må afspejle deres status i det internationale system: en supermagt overfor en paria. Nordkorea insisterer på, at forhandlingerne foregår mellem lige parter. At give sig på dette spørgsmål ville for USA betyde en de facto anerkendelse af Nordkorea, og for Pyongyang ville det betyde at give køb på sin selvstændighed, og altså være umoralsk.

Koreahalvøen er fortsat et af verdens brændpunkter. Det delte land udgør en politisk-ideologisk front, hvor modsætningerne mellem landets to halvdele reelt også udtrykker modsætningen mellem Kina og USA. At undgå konflikt i denne region er i hele verdens interesse. Også i vores. Sverige spiller i dag en rolle, men burde ikke være det eneste nordiske land, som varetager diplomatiske relationer og bidrager til en fredelig udvikling i regionen. Opgaven kalder på andre spillere, nye perspektiver og alternative løsningsforslag. Selvfølgelig skal man sørge for, at ambassadens diplomater overholder landets love. Men ikke at have en ambassade og dermed begrænse muligheden for dialog kan få store konsekvenser.

Geir Helgesen er kultursociolog, Asien-ekspert og tidligere leder af NIAS - Nordisk Institut for Asienstudier - på Københavns Universitet.

